

SFT-Nytt

#3 Oktober 2001

Innehåll:	Sidan:
Ordförande har ordet Erika Hedhammar, Livrustkammaren	2
Redaktörens rader Pia Christensson, Helsingborgs museum	2
Välkommen till Höstmöte Lotti Benjaminsson, SVK, Anna Javér, Världskulturmuseet	3
Påminnelse om årsavgift Kassör, Agneta Talling, Husgerådskammaren	4
Några reflektioner kring kemtvätt Anita Andersson, Armémuseum	4
Förvaringsmiljön i textilmagasinet Kerstin Petersson, Entografiska museet	5-6
Textile Treasures in Swedish Museums Irene Skals, Nationalmuseet, Danmark	7
Temperatur och fuktmätning Anita Andersson, Armémuseum	8
PRE-MAL Irma Wallenborg, Armémuseum	8
Material till försäljning Pia Christensson, Helsingborgs museum	8
Nya böcker	8
Kalendarium	9-10

Ordförande har ordet

Hoppas att ni alla har haft en skön sommar. Nu börjar det dock bli höst och snart dags för höstmöte. De jag hört om programmet tycker jag låter spännande och jag hoppas att det kan bli en lärorik uppföljning till årsmötet. Som vi beslutade på årsmötet kan vi betala ut 500 kr till dem som inte får sin resa betald från någon arbetsgivare. (Spara biljetterna och skicka dem till vår kassör Agneta Talling för att få ut pengarna.)

Vad gäller vår "bokpengarresan" har vi börjat spåna idéer om resmål i Tyskland och kommer att presentera ett förslag till program på höstmötet. Har du någon idé eller kontakt i Tyskland hör gärna av dig.

Jag vill passa på att gratulera Lena Engqvist till jobbet i USA. Det låter jätte spännande och jag hoppas att du senare kan berätta för oss om fankonservering i USA och om projektet. Lycka till!

Vi ses till höstmötet!

Erika
LSH

Redaktörens rader

Nu är årets tredje nummer ute! Jag vill tacka alla som har bidragit till detta nummer som bland annat innehåller kallelse till höstmötet.. Som ni kanske märker har jag fått ändra "loggan" på vår tidning, då jag har fått nya typsnitt och en del gamla tagits bort. Jag vill också påminna alla som inte hann skriva att det kommer ut ett nummer till i år. Deadline för nästa nummer är redan fredagen den **30e november**. (Jag hoppas att det slaskar den dagen så att julen braskar.)

Ha en riktigt bra höst i svampskogen.

Pia

Till Er som ännu inte betalt in Årsavgiften.

Jag vill gärna påminna er om att så snart som möjligt betala in densamma på det postgiroinbetalningskort som följde med utskicket av årsmötesprotokollet.

Har det försvunnit är vårt Pg nr: 431 15 37-7 och årsavg. 200:-

Om ni inte kommer ihåg om ni betalt eller inte, kan ni ringa mej på:
08-4026156

Hösthälsningar från kassören Agneta Talling

Några reflexioner kring kemtvätt

Efter SFT:s årsmöte och föredragen om **Kemtvätt** har jag funderat mycket över de nya metoderna man kommit fram till.

Min första reaktion var, att de nya rönen kring alternativa kemtvättmetoder, som koldioxidmetoden (LCO₂= The Liquid CO₂ Dry-Cleaning Process), kommer att bli en förbättring för såväl textilföremål som för miljön.

Efter att ha tagit del av flera program om miljöfrågor där man påvisade de ökade koldioxidutsläppen och dess skadliga inverkan på atmosfären med ökad växthuseffekt, insåg jag snart hur fel väg vi är inne på. Visserligen sades det att metoden ej gav någon växthuseffekt eftersom CO₂ finns naturligt i atmosfären. Men vi har redan för höga utsläpp av CO₂.

Nu kommer väl inte konservatorn att använda CO₂ metoden eller annan kemtvättmetod alltför ofta. Men bara tanken på att man förlitar sig på s.k. experter när någon ny, fantastisk metod presenteras gör i alla fall mig osäker. Man vill ju vara positiv och ta till sig nya rön på området. Sen kommer eftertanken.

Här på Armémuseum har vi, endast i sällsynta fall, kemtvättat uniformer. Då har de varit utan dekorationer och av enklare modell såsom manskapsuniformer från 1900-talets andra hälft. Ofta har de varit kemtvättade tidigare.

Vilka metoder vi än kommer att använda för rengöring av våra föremål, måste vi vara uppmärksamma på, att vi inte skall bidra till en försämring av miljön.

SFT-Nytt kan väl ta upp detta till diskussion. Säkert har flera av våra medlemmar "tänkt till" hälsar:

Anita Andersson
Armémuseum

Förvaringsmiljön i textilmagasinet på Etnografiska museet Stockholm

av Kerstin Petersson efter FOU-rapportering om Neutrala material i museimiljö av Anders Karlsson och Monica Fjæstad, RAÄ

Under tre års tid har FOU-projektet Neutrala material i museimiljö pågått under ledning av Monica Fjæstad och Anders Karlsson på RAÄ. De har undersökt frågeställningarna hur ämnen emitterade från olika interiörmaterial kan förorsaka nedbrytning av föremål som förvaras och visas i några olika museimiljöer. De har också gjort laboratorieundersökningar av olika materials emissionsnivåer av skadliga ämnen samt gjort mätningar på plats i flera olika museimagasin samt i några utställningsmontrar. Även temperatur och luftfuktighet mättes för att eventuellt se sambandet mellan klimat och emissionsnivåer.

Vi på Etnografiska museet i Stockholm hade turen att få tre stycken mätstationer. De övriga museerna var Nordiska museet, Historiska museet, Vasamuseet, Medelhavsmuseet och Gamla Uppsala museum. Jag kommer här ta upp mätresultaten gjorda på Etnografiska museet eftersom vi fick ganska höga värden. Speciellt inne hos oss på textil.

Vid mätningarna på museerna mättes elva parametrar; luftens koncentration av ättiksyra, myrsyra, formaldehyd och acetaldehyd (det senaste gav inte några mätbara resultat och uteslöts därför) samt korrosion på metallkuponger av bly, zink, stål, koppar och silver. Dessutom mättes luftfuktighet och temperatur på provstället. Korrosionsinstitutets standardmetoder och metallkuponger användes, de tog även emot proverna efteråt och vägde metallkupongerna samt mätte gashalterna.

De organiska syrorna och aldehyderna kommer främst ur olika trämaterial, limmer och färger som används i inredningar och montrar. Dessa ämnen anses ha största potentialen för att korrodera metaller, men en träskiva kan avge upptill 60 olika ämnen. En del av dessa ämnen kan ha synergistisk effekt eller kan ombildas till skadliga ämnen. Andra viktiga faktorer för luftkvaliteten i museimiljöerna är ventilationen. En god ventilation ger lägre halter av föroreningar än en dålig ventilation. I en sluten monter med dåliga material ackumuleras gaserna och kan nå extremt höga värden. Om materialen är stabila eller instabila är naturligtvis också en viktig faktor. En del material avger mest ämnen i början (t.ex. trä) medan andra börjar brytas ner efterhand så att emissionen ökar med åldern (t.ex. en del plaster). Mycket av det här är kända uppgifter för oss som arbetar med konservering, men eftersom det inte existerar så många "neutrala" material (förutom glas och metall kanske) så är vi ibland tvungna att välja något annat vid t.ex. utställningar. Men tillbaka till Etnografiska.

Hos oss gjordes tre mätstationer; ett inuti en låda i systemet i textilmagasinet, ett inuti glasskåp i lackmagasinet och ett inuti monter i utställningen Den skapande människan. I textilmagasinet sattes proverna inuti en låda med föremål i och med syraffritt papper emellan låda och prover. Bomullsgardiner som damm- och ljusskydd hänger framför lådsektionen. Alla elva parametrarna samt klimatet mättes under några månader. Det visade sig att de tre mätningarna på Etnografiska, med textilmagasinet i topp, hade den högsta emission av organiska syror, främst ättiksyra. Detta konfirmerades av korrosionen på bly och zinkkupongerna (vilka korroderar av org. syror). Och detta trots att vårt klimat är nära nog perfekt (temp 17-21°C, 44-52% RH) och ventilationen i rummet god. Vår inredning av björk och björklamell avger mycket ättiksyra men man skulle tro att det avklingat en del nu efter tjugo år (installerades i början av 80-talet). Varför är det högst värden i textilmagasinet? I lackmagasinet och inuti montern var värdena dåliga men inte så illa som i textil (montern var bäst - trots MDF-skivor och instängdhet). Skåpen i Lackmagasinet är helt stängda med

glasdörr och även montrarna är relativt igenbommade. Lackskåpen är dock gjorda av björk med även delvis av furuplywood vilket inte avger så mycket ättiksyra. Gardinerna i textil som används som damm- och ljusskydd kan också försämra ventilationen mer än man tror, och de är också impregnerade med något (troligen brandskyddsmedel).

Medelhalten för ättiksyra vid omfattande mätningar av inomhushalter utförda av Getty Conservation Institute (1993) anges till $79 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Alltså inte något idealvärde utan faktiska medelvärden i lokaler med varierande luftkvalité. I jämförelse hade Textilmagasinet $143 \mu\text{g}/\text{m}^3$, Nordiska Museets magasin 3 (som hade näst högsta värden) hade $125 \mu\text{g}/\text{m}^3$, lackmagasinet på Etnografiska $63 \mu\text{g}/\text{m}^3$ och Amazonasmontern $58 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Vasas metallmagasin hade nästan noll av naturliga själ (metallföremål i metallhyllor) men även Gamla Uppsalas monter hade låga värden trots en träkonstruktion (dock välventilerad).

Formaldehydhalten var inte så hög hos oss, där var Nordiska museet och Historiska i Stockholm värden högre. Formaldehyd är dock mest skadlig för levande organismer som oss själva. Men vid oxidation av formaldehyd och acetaldehyd bildas myrsyra respektive ättiksyra som i sin tur är skadliga för föremålen.

Projektets målsättning var att få fram bra mätmetoder och parametrar vid bedömandet av lämpliga museimiljöer och en rapport är skriven men ännu inte publicerad. Vi är tacksamma att vi fick mätningar av våra lokaler. Och det är mycket som vi behöver diskutera här hos oss nu. Hur kan vi få ner de höga halterna ättiksyra? Förhoppningsvis kan vi själva fortsätta göra fler mätningar i textilmagasinet för att försöka utröna hur vi ska minska halterna. Exempelvis med prover i lådor utan föremål vilka kan påverka resultaten, i lådor isolerade av en polyesterfilm samt ute i rummet för att se allmänt hur luften är där. Samt även tester av de olika materialen (träet, gardinerna). Det är inte lämpligt att förvara t.ex. nedbrutna arkeologiska föremål i en väldigt sur miljö. Men hela vår inredning är av trä så alla utrymmen har troligen sur miljö. Och möjligheten att byta alla dessa en gång mycket dyrbara skåp och hyllor känns inte helt enkelt. Vi försöker isolera föremålen med en polyesterfilm emellan låda och föremål, men det blir statiskt och är inte lämpligt med väldigt sköra föremål. Dammgardinerna får så länge vara uppe så att ventilationen blir så god som möjligt. Och vi får successivt försöka byta ut träskivorna mot nya metall/polyesterhyllor. Och när vi är klara med detta arbete långt in i framtiden har kanske all ättiksyra avklingat så att skivorna är perfekta för förvaring av museiföremål!

Kerstin Petersson

Se:

Neutrala material i museimiljö – effekterna av interna emissioner i utställningar och magasin rapport efter FOU-projekt av Anders Karlsson och Monica Fjæstad, RAÄ.

One travels far and wide through Sweden visiting 16 museums and institutions, and one travels far and wide into the many facets of textile conservation on reading this book, which has been published by

Svenska
Föreningen för
Textilkon-
servering (SFT)
- the Swedish
Association for
Textile Conser-
vation. SFT

was founded in 1967 and has used its 30th birthday to manifest itself with a series of articles written by its members, working in the different museums. The background for the SFT, its efforts in promoting the profession by working toward establishing formal education, and its success as a network and forum for international contacts is sum-

marized.
The introductory articles deal with the roots of the profession which can be traced back about 100 years. We hear about the growing interest in cultural his-

as Director of the Royal Armoury with the large collection of trophies, and John Börjger and his endeavours in improving the storage and care of the royal collection of tapestries.

We then turn to the many different aspects of the trade which are met by today's textile conservators, and with the help of case stories we get a tour both of Sweden and of the profession. We visit the newly-organized storage facilities in the Swedish Museum of Textile History in Borås, and chase moths in the storage rooms of the National Museum of Ethnography. The conservation of two pairs of shoes and a hat ring introduces the Sami culture and the concept of ethics in the

Textile Treasures in Swedish Museums

choice of conservation method. A Punch and Judy puppet is conserved as well as marine-archaeological objects from the flagship Kronan.

The traditional subjects of the profession such as washing of white linen objects, conservation of tapestries and furnishing textiles, and lamination or stitching of fragile painted or embroidered silk flags, are all covered as well as the detective work which textile conservators sometimes also have to do. This is illustrated by examples of different projects concerning the conservation of costumes.

With all these different topics we get an understanding of how extensive textile conservation as a profession is, and through the whole book we sense a commitment and an insight expressed through each object or type of

object being described. Choosing the conservation method is never easy, as the mere touching of the objects will have irreversible effects, and the authors of this book are able to convey to us the responsibility so often faced when having to make their decisions. We sense the dilemma of the conservator who wonders whether a re-conservation of a costume is in reality a reconstruction.

Most of all, though, we are left with an understanding of the large amount of work required, of the large quantity of textile objects having to be cared for in the Swedish museums, and of the pride the Swedish textile conservators have in their professional tradition. The SFT has had education as one of its main and successful goals, as it is through education that a pro-

fession gains self-confidence. These articles show, that the knowledge and understanding which the conservators gain through the investigations and conservation, give invaluable additions to the cultural history, and SFT's birthday is adequately celebrated by this book.

Textilskatter i svenske museer
Konserveratorer berättar
208 pages, many illustrations.

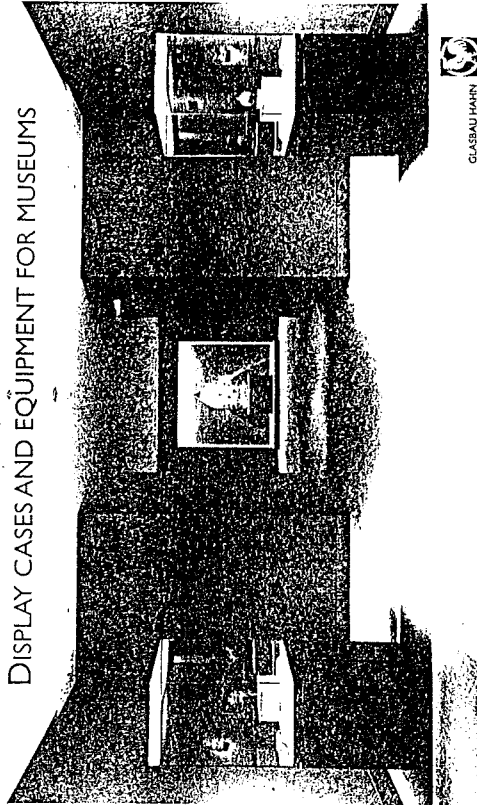
English summary
Svenska föreningen för Textilkonservering
Redaktör Irma Wallenberg
SFT 2000

Irene Skals.

Conservation Department
The Nationalmuseum of Denmark
irene.skals@natmus.dk

DISPLAY CASES AND EQUIPMENT FOR MUSEUMS

GLASBAU HARN

OY JOHN BERGER
Vellamogatan 30 A
00550 Helsingfors • Finland
Tel: 358-9-4130 7700
Fax: 358-9-4130 7711
e-mail: info@johnberger.fi

John Berger

JOHN BERGER SVENSKA

Handisgatan 1
Metargatan 11
S-11666 Stockholm • Sweden
Tel: 46-8-615 1399
Fax: 46-8-6125310

Temperatur och fuktmätning

Vi på Armémuseum förbereder oss för att skaffa ny utrustning för temp & fuktmätning. Därför frågar jag er om vilken typ av mätare ni har erfarenhet av.

Efter att ha kollat marknaden känner jag stor förvirring! Har ni erfarenhet av t ex de instrument som kan kopplas till dator? Jag blir glad om ni har tid att svara snart!

Anita Andersson, Armémuseum

PRE-MAL

PRE-MAL gruppen i Stockholm och flera intresserade från Europa gör åter ett försök att erhålla pengar från EU för ett projekt som handlar om hur olika bekämpningsmetoder påverkar historiskt ull material. Ansökan lämnas in den 15 Okt 2001 och svar väntas under våren 2002.

Irma Wallenborg, Armémuseum

Material till försäljning

Jag har ett litet lager av Textex liggande. Just nu har jag grönt, ljusgult och brunt hemma. Är det någon som är i behov av dessa färger går det bra att höra av sig till mig. Tetexen kostar 360:-/m.

Pia Christensson, Helsingborgs museum

NYA BÖCKER

Kvinnligt mode under två sekler, Britta Hammar och Pernilla Rasmussen. En ny dräktbok som handlar om trettio handsydd kvinnliga dräkter från 1730 till omkring 1860 i Kulturens samlingar. Snitt, sömmar och stygn beskrivs och mönsterritningar gör det möjligt att kopiera dräkterna.

History of Footwear i Norway, Sweden and Finland, June Swan. Med anledning av utgivningen av denna bok hålls ett seminarium på Nordiska museet den 26 oktober. Kontakta Margareta Nockert, fax 08- 767 62 65, för mer information.

KALENDARIUM

Stockholm

Hallwylska museet

14/9-11/11 *Den flygande mattan*. Hallwylska museet går i höst en halsbrytande saltomortal där öst möter väst och tradition ställs mot nytänkande. Wilhelmina von Hallwyls samling av orientaliska mattor visas samtidigt som Michael Asplund från inredningsbutiken Asplund visar sin världsberömda och nyskapande mattkollektion. Spännande barnverksamhet kopplas till utställningen.

Under mattutställningen blir det tre programkvällar:

Tisdagen den 2 oktober Orientaliska mattor med Annette Granlund, Onsdagen den

10 oktober Nomad living – nomad furniture,

Tisdagen den 16 oktober Tusen och en natt – om persisk mat och matkultur med Maria Masoomi.

Se mer om program på vår nya hemsida på www.hallwylskamuseet.nu

23/11-6/1 2002 är det *JUL PÅ HALLWYLSKA!* Julutställning, julmarknad och förhoppningsvis en oväntad julkrubba i Stallet!

Nordiska museet

Skor, 29 september 2001 – 3 november 2002. Tre hundra skor från 1600-talet fram till idag.

Uddevalla

Bohusläns museum

Bohusdräkten – tolkningar under ett sekel, 14 oktober – 3 februari 2002.

Att bära "folkdräkt" är för många både högtidligt och praktiskt. Men det finns nog inga kläder man haft så många olika åsikter om som "folkdräkter". Förutsättningarna för att återskapa plagg enligt originalet har ändrats under tidens gång liksom uppfattningarna om vad som är det rätta.

Finns det Rätt och Fel när man syr sin Bohusdräkt?

Bohusläns Dräktrådsgrupp har i flera år arbetat med att få en samlad bild av Bohusläns dräktmaterial i original och 1900-talstolkningar. Utställningen visar bevarade dräktdelar som varit och är förlagor till bygdedräkter. Dels de olika tolkningar som gjorts från Berta Klebergs "försöksmodell".

SEMINARIUM PÅ BOHUSLÄNS MUSEUM, UDDEVALLA

Från folkdräkt till bygdedräkt en fråga om tolkningar

20 - 21 oktober 2001 på
Bohusläns museum i Uddevalla

Programmet finns presenterat på www.bohusmus.se

Lund

Kulturen

Vittringar, glas och textil av Monica Backström och Gerda Wissler, 16 september – 11 november.

Program: 7 oktober kl 14.00, Kalejdoskop. Glaskonstnären Monica Backström berättar om sitt liv som glaskonstnär och formgivare på Kosta Boda.

21 oktober kl 14.00. Textilkonstnär Gerda Wissler berättar om att spinna, tvinna, färga, fånga drömmar och att väva.

4 november kl 13.00-15.00. Textilkonstnär Gerda Wissler spinner lin och glasmålare från Kosta Boda arbetar i utställningen.

Mönster Tyger Rum, Carl Johan De Geer, 7 oktober – 2 december.